

JERZY EUGENIUSZ PŁOMIEŃSKI

13 VIII 1893 — 27 VIII 1969

W ostatnich dniach sierpnia 1969 zmarł w Warszawie w wieku siedemdziesięciu sześciu lat głośny w swoim czasie eseista i krytyk literacki, Jerzy Eugeniusz Płomieński.

Urodzony we Lwowie, studia wyższe z zakresu literatur słowiańskich i filozofii odbywał najpierw przez dwa lata w Wiedniu, potem zaś na Uniwersytecie we Lwowie. Tam studiował dość wszechstronnie — filologię polską, germańską i w dalszym ciągu filozofię. Studia historycznoliterackie pociągały go najbardziej, a podniety literackie lat uniwersyteckich wpłynęły zdecydowanie na kształt jego późniejszych trwałych zainteresowań twórczych.

Zgodnie z dawną tradycją zawodu polonisty i germanisty od 1919 r. pracował we Lwowie jako nauczyciel gimnazjalny, wykazując równocześnie dużą aktywność pisarską. Był charakterystyczną dla owych czasów postacią nauczyciela gimnazjalnego umiającego łączyć pracę dydaktyczno-wychowawczą z pracą naukową. Dziedzina, którą uprawiał z pasją i szczerym zamiłowaniem, była historia literatury polskiej i związana z nią krytyka literacka.

Do poważniejszych prac z tego zakresu zaliczyć należy dwa obszerne studia naukowe: *Dzieje dramatycznej twórczości Jana Augusta Kisielewskiego. Do źródeł polskiego dramatu modernistycznego* (1922) oraz *Problem pracy w „Przepióreczce” Żeromskiego. Refleksje krytyczno-polemiczne* (1926, wznowienie 1949).

W latach 1930—1932 kierował działem literatury polskiej w redakcji dwumiesięcznika „Przegląd Humanistyczny”, na którego łamach ogłosił kilka rozpraw, studiów i szkiców literackich. Jak gdyby bilansem owej działalności krytycznej i historycznoliterackiej był ogłoszony w 1934 r. obszerny tom pt. *Szukanie współczesności. Studia i głosy literackie*. Na treść tej publikacji złożyły się prace o bardzo różnorodnym charakterze, poświęcone głównym zjawiskom ówczesnej literatury polskiej: *Z refleksji nad powojenną powieścią polską* (T. Rittner, S. Grabiński, S. T. Witkie-

wicz, J. Wiktor, M. Rusinek, Z. Grabowski), *Spuścizna literacka Tadeusza Dąbrowskiego, Profile i portrety literackie* (F. Mirandola, W. Berent, W. Rogowicz), *Zagadnienia literackie, Głosy o książkach i pisarzach* (m.in. S. Wasylewski, J. Dickstein-Wieleżyńska, J. Parandowski).

W 1937 roku Płomiński wraz ze Stanisławem Ignacym Witkiewiczem oraz Karolem Ludwikiem Konińskim założył w Zakopanem Wakacyjne Kursy Naukowo-Literackie, które odegrały poważną rolę w rozwoju polskiego życia literackiego.

Okres minionej wojny spędził Płomiński w różnych miejscowościach, ukrywając się przed hitlerowskim terrorem (Warszawa, Puławy, Zakopane, Lubelskie); w latach tych brał udział w tajnym nauczaniu i organizacji podziemnego życia naukowego i kulturalnego.

Po wojnie pracował w Ministerstwie Kultury i Sztuki (1946—1947) na stanowisku naczelnika wydziału, później zaś dyrektora Departamentu Literatury. Prowadził dział krytycznoliteracki w czasopiśmie „Wiedza i Życie” (1948). Od 1956 roku przebywał stale w Warszawie, oddając się wyłącznie literackiej pracy naukowej i krytycznej.

Płomiński od dawna zajmował się badaniami nad życiem i działalnością literacką Edwarda Dembowskiego. Postaci Dembowskiego poświęcił studium filozoficzne w 1937 r. (ogłoszone w „Przeglądzie Filozoficznym” 1937, z. 4). Po wojnie opublikował Płomiński obszerną książkę pt. *W kręgu polskiej irredenty. (O Edwardzie Dembowskim, Jakubie Szeli i rzezi galicyjskiej)*, 1946.

Na uwagę zasługuje również książka wydana w 1956 roku — *Twórcy bez masek. Wspomnienia literackie* (z przedmową A. Hutnikiewicza). W książce tej znajdujemy eseje o Mirandoli, I. Irzykowskim, S. Grabińskim, S. T. Witkiewicz, T. Dąbrowskim, J. Dickstein-Wieleżyńskiej.

Długoletnia znajomość i przyjaźń z Witkacym utrwalona została w bogatej korespondencji, stanowiącej ciekawy obraz czasów i ludzi. Po latach, wspólnie z T. Kotarbińskim, zredagował Płomiński cenną książkę pt. *Stanisław Ignacy Witkiewicz. Człowiek i twórca. Księga pamiątkowa* (1957), w której ogłosił dwa interesujące studia: *Rozważania nad twórczością S. I. Witkiewicza* oraz *Polski „pontifex maximus” katastrofizmu*.

Płomiński pracował do końca życia; szereg prac pozostawił w rękopisie.

Autor *Twórców bez masek* związany był z „Zagadnieniami Rodzajów Literackich”. Na łamach tego półrocznika (t. V, z. 2) ogłosił obszerną recenzję 3-tomowego dzieła P. Fechtera, *Das europäische Drama* (1956—1958). Recenzja ta zasługuje na szczególną uwagę nie dlatego, że prezentuje niepoślednie znawstwo jej autora w dziedzinie faktów literackich. Chodzi tu o coś bardziej charakterystycznego: o pokazanie wielkiego wkładu polskiego w dramaturgię europejską na tle dzieła Fechtera,

które dramat polski kwituje nielicznymi jedynie wzmiankami. Nie pierwszy to raz wielkie zagraniczne kompendia odnotowują zagadnienia polskie jedynie marginalnie. Każdy poważny głos polski w tych sprawach ma niemałe znaczenie. We wspomnianej recenzji głos taki podniósł J. E. Płomiński, czym zasłużył na wdzięczne wspomnienie.

Jan Trzynadlowski, Wrocław

RECEIVED
JAN 10 1964
U.S. DEPARTMENT OF AGRICULTURE
WASHINGTON, D.C. 20250